

Henrik Ibsen

Stebri družbe

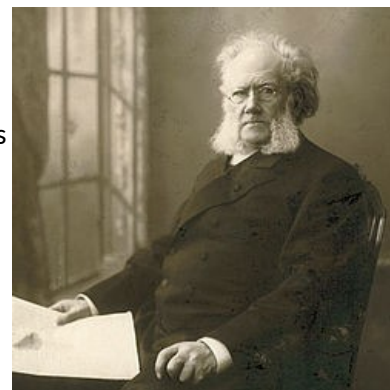
O AVTROJU

Henrik Johan Ibsen, norveški dramatik, znan kot oče *sodobne dramatike*, * 20. marec 1828, Skien/Norveška; † 23. maj 1906, Kristiania (danes Oslo).

Za Shakespearejem je Ibsen drugi najpogosteje uprizarjan dramatik. Kljub svojemu dolgotrajnemu življenju v Italiji in v Nemčiji velja za enega največjih norveških književnikov vseh časov in na Norveškem ga dojemajo kot narodni simbol.

Tematika njegovih del se je zdela večini tedanje družbe sporna in škandalozna. Ibsen je v svojih dramah razkril duhovno bedo in nenravnost obstoječe družbe ter prekinil tradicijo dotedanje dramatike - namreč, da protagonistom dobrota zmerom prinese srečo, nemoralnost pa jih pahne v bolečino.

Henrik Ibsen je bil potomec najimenoitnejših in najstarejših norveških družin. Njegov oče, Knud Ibsen, je bil premožen trgovec, ki pa je obubožal, ko je bilo Henriku osem let. Družina je bila vsled finančnega propada prisiljena, da se odseli na vaško posest *Venstøp*, kjer je Henrik s svojimi starši in štirimi mlajšimi sorojenci živel odtrgan od meščanskega življenja. Leta 1850 se je odselil v Oslo, kjer je delal v tovarni in se soočil z delavskim gibanjem, ki ga je vodil utopični socialist Marcus Thrane. V tem času je nastala njegova prva drama *Catilina*, ki temelji na rimski zgodovini. V Oslu je sodeloval pri izdajanju tednika *Andhrimner*. V tem času se je veliko ukvarjal s staronordijsko zgodovino in narodopisjem. Leta 1851 ga je Ole Bull z gledališča *Norske Theater* v Bergenu povabil, da je uprizarjal svoje nove drame in pri tem gledališču opravljal delo malodane 6 let. Leta 1852 se je podal na potovanje v København in Dresden, da bi preučil tamkajšnje razmere v gledališču.

Leta 1857 je Ibsen prevzel vodstvo v oselskem gledališču *Kristiania Norske Theater*. 18. julija 1858 se je oženil s Suzannah Thoresen in z njo imel sina. Po stečaju gledališča, kjer je služboval kot vodja, je zapustil Norveško, prejel štipendijo in prostovoljno živel 27 let v inozemstvu: sprva v Rimu v Italiji, nato v nemških mestih Dresden in München. Najpomembnejše drame je napisal ravno v tem obdobju.

Po letu 1867 se je odločno preusmeril v realizem in v svojih prozih dramag načenal žgoče družbene probleme: lažno moralo v družbi, žensko emancipacijo, razmerje med videzom in resničnostjo.

V domovino se je vrnil šele leta 1891.

Leta 1900 ga je prvič zadela kap, prihodnje leto pa je zaradi vnovične kapi ostal hrom v polovici telesa. 23. maja 1906 je umrl v svojem stanovanju v Kristianii.

Prvo dejanje

Predstavi se nam Bernickova hiša, ki ima prostorno vrtno sobo, verando s stopniščem in vrt. Živeča družina v hiši je visoka družba z bogatimi meščani. Ženske sedijo okoli mize v verandni sobi in šivajo → niso zaposlene. Profesor Rorlund jim na glas bere knjigo → duhovnost profesorja, skrajno konzervativen, kompleks večvrednosti.

Dejanje se začne, ko ladjarski mojste Aune se bori za pravice delavcev in za stari način dela v ladjedelnici, brez strojev. Profesor Rorlund se jemelj za moralno oblast, Dina pa odkrito prizna, da je drugačnega mišljenja (ostali pa se zgražajo nad njo).

- opoziciji: SVET (izprijen) in NJIHOVO MESTECE (s čistimi vrednostami so zgled drugim) ??

Hilmar Tonnesen se predstavi kot bolehen človek, ki nosi zastavo idealizma. Profesor bere damam knjigo z naslovom *Ženska kot služabnica družbe*. Hilmar se nad njo zgraša, Beti pa ga okara, da je še prebral ni → kot ovčica, nesamostojna in nedokončno zgrajena osebnost. Spoznamo tudi konzulovega sina, ki rad posluša strica Hilmarja s svobodomiselnimi idejami (naj gre na potovanje v Ameriko). Profesor nasprotuje dajajnu takih idejo otroku. Hilmar začne leporečiti – Vsaj eden mora visoko nositi zastavo idealizma → to je njegova fraza leporečja. Misli, da je drugačen. A je drugačen le v besedah, v dejanjih pa isti. Dame in gospodje se začnejo pogovarjati o preteklosti, a se je nočejo spomniti → ženske se nočejo o aferi pogovarjati, le v določenem krogu, ko ni moških. Nato prosijo Dino, da jim skuha kavo, tudi svoje hčerke napodijo na vrt. Noviki vse povejo o škandalu družine Dorf in o Loni. Jonahu vse mogoče natrpajo na pleča. Pokaže se ozkosrčnost, zatohlost in trdosrčnost družbe oz. žensk. Ker se te ženske niso pokorile moškimi. Po vidijo, da prihaja Dina, ko hitro začeno hvaliti. Dina odide, saj sovraži vse to usmiljenje in se zaupa profesorju Rorlundu. Profesor ji prizna, da bi ji rad pomagal in jo zato sprašuje, če bi se poročila z njim. Dina je tako obupana, saj bi rada šla iz tega mesteca, da ponudbo takoj sprejme.

Pridejo konzul in trgovci, ki predstavljajo močne posameznike, družbeno elito. Dogovorili so se za gradnjo železnice, čeprav so jo lansko leto zavrnil. Pokaže se konzulov zaničevalen, poniževalen odnos do žensk, kako jih degradira. Moške in ženske nima za enakovredne. Trdi tudi, da je družina jedro družbe → za to pa nič ne naredi. Konzul Bernick: **»... ja, le ostanite svojem bližnjemu, kakor sta moja draga Betty in Marta meni in Olafu.«** Konzul še trdi, da nihče niti s prstom ne migne več za človeško življenje, kakor hitro je dobiček v nevarnosti.

Olaf pove, da je videl kako je pristala ameriška ladja in kako iz nje hodi cirkus. Dame se pritožujejo nad temi grdimi ljudmi in preperečijo hčerkam, da bi to gledale. Zaprejo vrata in zagrnejo zavese. Neka tuja dama hitro stopi skozi vrata in vsi so začudeni. Konzul se opoteče korak nazaj in se čudi. To je Bettyina polsestra Lona Hesslova, ki se je vrnila iz Amerike s Johanom. Profesor vseskoz zatira Lono, imajo društvo za moralno izprijene in ko se Lona jim želi pridružiti, da bi malo prezračila društvo, jo ta vpraša kaj bi ona počela v takem drušvu. Lona profesorja Rorlunda kliče pastor.

Drugo dejanje

Betty sama v sobi za šivanje, saj imajo druge dame nujne opravke. Zakonca se malo prepirata in Betty plane v jok, konzul pa jo napodi, saj pričakuje gosta. Pride ladijski mojster Aune. Konzul ukaže mojstru naj bo Indijanka, ameriška ladja, pripravljena na pot že pojutrišnjem. A zahteva nemogoče, saj je ladja zelo trhla. Mojstru zagrozi, da bo drugače ob službo, ker če Indijanka ne odpluje čim prej, bo konzul ob ugled, ki je njegov kapital.

Hilmar prinese govornice, da so Lona, Johan, Dina in Olaf šli na sprehod po mestu in da ljudje že obrekujejo. Lona pohvali konzula, saj vidi, da je veliko naredil za mesto. **Kozul: »Oh, človek pač mora delati za skupnost, v kateri živi.«** Dina in Johan se dogovorita, da bosta skupja odpotovala v Ameriko, a bo Dina sama oprijela za dela. Johan in konzul se morata pogovoriti, ostali odidejo. Konzul se zahvaljuje Johanu. A Johan trdi, da mu je bilo v čast to narediti in da je na to prijateljstvo resnično ponosen → tega ni vzel za ne etično. Poleg tega pa tudi Johane ne ve vse resnice, npr. o Loni. Vidi se, da Lona nosi odgovornost in skrbi za Johana → pripravljena je narediti vse. Nato se pogovarjata o Marti, ki jo konzul ima za preprostega človeka, ki vsakomur prav pride.

V pogovoru med Johanom in Marto se razkrije, da je Marta zaljubljena v Johana in ga je do sedaj čakala kot izgubljenega sina.

Lona predlaga Dino za Johanovo ženo, Betty pa se zgraža. Konzul se želi še z Lono vse pogovoriti in se ji opravičiti. Konzul se še bolj razkrije, poročil se je z Betty le zaradi denarja. Takrat je ni imel rad. Afera z Dorfovo je bila le kratkotrajna omama, resnično pa je imel rad le Lono. **Lona** pove zakaj je prišla nazaj: **»Rada bi ti poskrbela za trdna tla pod nogami, Karsten.«** Konzul pa misli, da se mu hoče maščevati, iskreno ji pove, da če bosta karkoli govorila o njem bo vse zanimal. Pride profesor, ki je ves iz sebe, saj se na vrsti ljubimkata Dina in Johan. **Betty: »Joj, Karsten, da sem ti morala prizadejati vso to sramoto.«** pridušno in jokaje reče Betty. V sobo pride še trgovec, ki želi konzula, saj potrebujejo njegovo moralno pomoč.

Tretje dejanje

Kozul v pogovoru sam s sabo obtožuje Betty za nespametno mati. v pisarno pride še vodja Krap in pove konzulu novice o Indijanki. Trd, da je ladja navidezno popolnoma popravljena, a je le prekrito. Gre za sleparijo Auneja, ki želi spreaviti stroje na slab glas. Konzul želi to še dodatno preveriti.

Hilmar ponovno prinese govornice, ki pravijo, da je eden od advokatov na tihem komisijsko kupil vse gozdne površine. Konzul pa je mnenja, da so to le neutemeljene govornice. Konzul se želi pogovoriti z Lono, saj ima občutek, da se samo z njo lahko pogovori. In ji ne misli nič zamolčati. Pove ji za govornice o Johanu, ki jih ni zanimal.

Lona Hesslova: »Sprašuješ, komu je škodovala laž. Poglej sam vase in mi povej, ali nisi tudi sam trpel škode zaradi nje.«

Konzul Bernick: »Poglej, v kogar hočeš, pa boš v vsakem našla vsaj eno temno liso, ki jo mora prikrivati.«

Hesslova: »In vendar se imenujete stebri družbe?«

Konzul: » Družba nima boljših.«

Nasprotje med videzom in resnico, Lona že ve za oba obraza konzula, ne pozna pa vse resnice. Lona pove, da je opazila spremembo v Johanu, pot k odraslemu. Johan izda svoje načrte za prihodnost: želi se poročiti z Dino in živeti v tem mestecu. A da jo dobi, ga mora konzul oprati krivde. Konzul tega ne bo storil, ker bi to zanj pomenilo neizprosni konec, ravno sedaj pa ima v mislih velike načrte. Konzul koma prizna, da je vse parcele, čez katere bo potekala železnica, sam zakupil. Zato je vse odvisno od njegovega neomadeževanega imena. Lona pa se drži za glavo, kakšne stebre ima ta družba. **Konzul Bernick: »Kaj nas ne sili družba sama, da hodimo kriva pota?«** Konzul pravi, da misli, da ima čisto vest, saj v tem mestu ni nobenega drugega bolj sposobnega kot je on. Lona ukaže Johanu naj čim prej odide iz tega mesta. Konzul želi Johana podkupiti, a se ta ne da, saj si želi le vrnjen sloves in dobro ime. Kljub temu, da se Johan namerava vrniti, je možno, da se bodo konzulove želje uresničile, saj bo Johan potoval z ladjo, ki bo verjetno potonila. Johan in Lona odideta, pride ladijski mojster Aune. Sprašuje, če še vedno velja dogovor o odpustitvi. S konzulom se dogovorita, da bo Indijanka izplula. Potem pride še Krap, ki se čudi, kako ni konzul opazil v Aunetu, da ga peče vest. Konzul trdi, da ga je Aune pomiril. Pride trgovec in naznanil, da se napovedana nevihta, ladje so v božjih rokah. Vsi odidejo.

Kozul se želi posvetovati s profesorjem Rorlundom → nagovarja ga kot nekega župnika. Sprašuje ga, če lahko mož na visokem položaju za v prid družbe, pošlje v smrt pozameznika → to govori tako, kot da je on v enakem položaju. Rorlund pa mu ne da nobenega pravega odgovora. Pojavi se Johan, ki razglasi, da se bo poročil s Dino. Profesor Rorlund se postavi za moralno opori in Dino prisili, da povesta resnico o njuni zaroki. Bernickova je vesela za Dinino srečo → dojemata življenje, kot da je moški rešitelj. Johan vidi v kakšno igro je bil zplejan in se želi maščevati. Kljub vsemu dogajanju ne vidimo nobene spremembe v konzulu.

Cetrto dejanje

Vidimo, da verandna soba nima več delovne mize, ampak se pripravlja slavje – mesto priredi drevi svojemu prvemu meščanu spreved s plamenicami, ljudje pridejo že čez pol ure. Konzul pa želi slavje prekiniti. Olaf pove Loni, da se gre posloviti od strica Johana. Johan pa se vrne, sa se še enkrat želi posloviti od Dine, kljub temu da misli, da ga je zavrnila. Dina pride z majhno torbo v roki in želi iti v Ameriko z Johanom. Pove, da jo je profesor prisilil v to da prizna, in da še nikoli ni imela nekoga tako rada kot ima Johana. Johan od veselja izjavi, da jo bo nosil na rokah, a se mu Dina upre, saj želi sama se prebiti skozi življenje → je drugačna ženska, beži pred lažno dobroto in navideznostjo. Johan in Dina odhajata, Marta in Lona pa ju spodbujata. Dina končno lahko pove resnico, da bi rada nekaj naredila iz sebe, saj noče biti samo stvar. **Marta ji na poti želi: »Prav , prav, tako naj bo, samo ostani taka, kakršna si- odkritosrča in zvesta sama sebi.«** To je sporočilo meščanski družbi, katere so prave vrednote. Lona in Marta postaneta zaveznici, obe krušni materi, ki sta ostale brez otrok. Pokaže se, da je Marta sposobna resnične dobrote, saj je šla preko svoje koristi brez kakršnekoli zagrenjenosti. Konzul Loni toži: **» Lona ti ne veš, kako zelo sem sam v tej ozkosrčni, izkrivljeni družbi.«** Konzul se zaveda, da ni od Betty dobil česar je bil potreben, a to tud zato ker ji ni omogočil svobodnega in zdravega razmerja do sebe → vsega se zaveda, a nima moči in volje, da bi se izvil iz tega. Lona pove, da sta Dina in Johan skupaj odpotovala v Ameriko na Palmi in Lona raztrga pismi konzula → uniči vse dokaze proti konzulu.

Hilmar pride ves iz sebe nazaj in pove, da je Olaf na Indijanki. Konzul se zave, da nikoli ni imel sina, saj tudi z Olafom ni gradil pristnega in iskrenega odnosa. Konzul se zlomi, saj lahko izgubi še sina. Konzul takoj za vse očita Betty, ki pa ima sina le, da zahteva, da ga konzul ne

kaznuje → Betty se brani, pokaže se, da je sklepala in dobro opazovala, bila pogumna. Hkrati pa se je tudi postavila za sina, ki ga očitno konzul za vsako stvar okrega. Betty tudi pove, da Indijanka sploh ni izplula.

Začne se znameniti govor profesorja Rorlunda, ki z vso močjo hvali konzula, njemu in ostalim trgovcem podari dekorativna darila brez vsebine. Konzul ne zdrži več in se odpove lastnini, tako da bo posesti izročil v skupno lastnino na delniški osnovi. Sledi priznanje: »**Betty, zberi se in dobro prenesi, kar pride.**« Karten prizna afero z Dorfovo. Betty mu v trenutku odpusti in se zave, da ga nikoli sploh ni imela. Zato to želi popraviti → odpira možnost drugačne prihodnosti. Lona izda svojo vzrok prihoda → stara ljubezen in želela je rešiti junaka iz njene mladosti. Konzul ne odpusti Auneta in mu, da novo priložnost za popravilo Indijanke. Trdi, da bo treba pe veliko korenito in pošteno popraviti → nenadoma ima občutek za sočloveka. **ALI SE KONZUL ČUTI KRIVEGA???**

Konzul nakoncu izjavi: »Tudi tega sem se naučil v zadnjih dneh: stebri družbe so ženske.«
Lona: »Potlej si se naučil kaj piškave modrosti, svak. Ne, ti: duh resnice in svobode- to je steber družbe.«

Komentar

- zavračajo napredek, zunanji svet,
- vsi mislijo, da je konzul pošten
- iskanje pravega stebra družbe
- Bernick nikoli ne nosi odgovornosti, v imenu tega, da je le orodje v rokah skupnosti
- na koncu komedije, še vedno noben nima celostnega videza na konzula, tudi Lona ne.
- Stebri družbe so prilagojeni normam meščanskega življenja, moč nad mestom in družino
- kapital daje moč → kdo ga/jo izkusi, je ne more izpustiti
- družina je kot izložba → ponarejena družinska sreča, v kateri vlada repeticija (uporaba prisilnih ukrepov), je kot majhna država, navzven lepa, noter pa se seseda.

Kakšen je Ibsnov pogled na ženske?

1. ženske bojevnice za resnico in svobodo. So enakopravne moškimi, emancipacija ženske, samouresničitev (Lona, Dina)
2. ženske, ki se žrtvujejo za druge, so junakinje s požrtvovalnostjo (Betty in Marta)

A so bolj poštene kot moški, vseeno si želijo neko samostojnost (le da nekatere nimajo moči za to).